

Upravništvo, Ljubljana, Knafjeva
ulica 5 — Telefon št. 8122, 8123,
8124, 8125, 8126.
Inseratni oddelek: Ljubljana, Selen-
burgova ul. 6 — Tel. 3392 3492.
Podružnica Maribor: Grajski trg 7,
Telefon št. 2455.
Podružnica Celje: Kocenova ul. št. 2
Telefon št. 190.
Računi pri post. ček. zavodih: Ljub-
ljana št. 11.842, Praga číslo 78.180,
Wien št. 105.241.

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka.
Naročnina mesa mesečno Din 25.—
Za inozemstvo Din 40.—

Uredništvo:

Ljubljana, Knafjeva ulica 5, telefon
8122, 8123, 8124, 8125, 8126 Maribor,
Grajski trg 7, telefon št. 24-55.
Celje, Strossmayerjeva ulica št. 1,
telefon št. 63.

Rokopisi se ne vračajo.

Šanghaj

Znan je precej nedolžen povod, ki ga je Japonska izrabila za svoj nepričakovani prenos vojnih operacij na azijski celini s severne Kitajske pred Šanghaj. Dočim je bil njen nastop pri Pekingju samo neko logično nadaljevanje v Mandžuriji začete ekspanzije v Kitajsko, predstavlja prenos vojnih operacij pred Šanghaj pravo kazensko ekspedicijo, ki si jo je Japonska dovolila zaradi ne povsem raziskanelega umora dveh Japoncev v Šanghaju. Iz kazenske ekspedicije pa so se kmalu razvili boji, ki presegajo po svojem obsegu in po svoji krutosti vse novejša spopade med Kitajci in Japonci, ako izvzamemo najnovejšo ofenzivo na severu. Nevarnosti, ki jih krije sedanji japonsko-kitajski spopad pred Šanghajem, nam postanejo jasne, čim si vsaj površno ogledamo razvoj, položaj in pomen tega največjega kitajskega mesta, ki je pravi gospodarski živec kitajske države.

Šanghaj je opisalo že nešteto večjih peres svetovnih popotnikov, ki so slikali zlasti njegov kosmopolitični značaj in njegove temne strani. Šanghaj je namreč od nekdanj veljal kot shajališče raznih sumljivih elementov in avanturistov ob Tihem oceanu, zlasti tudi morskimi roparjem v prejšnjih stoletjih. Čudovite lege mesta, ki leži ob reki Vangpu, pritoku Jangcekianga, tedaj še nihče ni znal praktično prepoznati. Šele v 19. stoletju so evropski mornarji in evropski finančniki odkrili pomen malega mesta, zgrajenega ob vzhodu v dolino Jangcekianga, ki odpira in tvori pot v osrčje Kitajske.

Šanghaj je bil zaprt za mednarodni trgovski promet vse do leta 1842, ko se je po takozvani »opijski vojni« med Kitajci in Japonci odprla njegova luka tudi za ladje tujih držav. Takoj so se pojavili Angleži, ki so že leta 1843. ustanovili v Šanghaju svojo prvo naselbino. Za njimi so prišli Francozi in končno še Američani, ki so s svojo trgovino povzdignili Šanghaj v gospodarsko središče azijskega kontinenta. Dvajset let po prihodu Angležev (1863) sta se angleška in ameriška naselbina združili v sedanjo »mednarodno koncesijo«.

Tako se je nekdanje zatočišče kitajskih piratov polagoma spremenilo v sedanji moderni Šanghaj. Mesto je razdeljeno v kitajski del, katerega uprava je podvržena osrednji kitajski vladi v Nankingu, v mednarodno koncesijo, ki združuje samostojni koncesiji Angležev in Američanov, ter francosko koncesijo. Vse tri koncesije upravljajo dotične velesile same in pravno ne veljajo za kitajsko ozemlje; od tod tudi njih naziv.

Leta 1870. je štel Šanghaj komaj sto tisoč prebivalcev. Mesto pa se je po nastanku tujih koncesij naglo razvijalo in danes se je Šanghaj razrasel že v velemesto z okoli tri in pol milijona prebivalcev, ki so se tu stegli z vseh strani Kitajske, pa tudi z vsega sveta, saj jih je privlačevala nad vse vabljiva kupčijska konjunktura.

Velesile so si v tem gospodarskem središču azijskega kontinenta ustvarile tudi pomembne materialne pozicije, ki tvorijo skupno z njihovim prebivalstvom »interese tujih velesil« v Šanghaju. Ako čitamo v dnevnih poročilih o veliki vznemirjenosti in zaskrbljenosti velesil zaradi nevarnega razvoja dogodkov pred Šanghajem, nam je jasno, da te velesile niso v skrbeh samo za življenje svojih državljanov, ki žive v gospodarski metropoli Kitajske, temveč so jim v enaki meri ali še bolj pri srcu številni privilegiji, ki jamčijo njihove gospodarske in finančne interese na Daljnem vzhodu. Finančne investicije tujih držav na vsem Kitajskem znašajo okoli šest in pol milijard dolarjev, ki so po pomembnosti takole razdeljeni med posamezne velesile: na Anglijo odneta 2 milijardi 707 tisoč dolarjev, na Japonsko 2 milijardi 633 tisoč, na Zedinjene države Severne Amerike 560 milijonov, na Nemčijo 417 milijonov in na Francijo 300 milijonov dolarjev.

V samem Šanghaju je zbranih 34% vseh teh tujih investicij na Kitajskem. Iz zgorajnega pregleda finančnih investicij tujih držav pa je obenem razvidno, da pripada Angliji leviti delež vseh naložb inozemskega kapitala na Kitajskem. Zato se ne smemo prav nič čuditi, ako so tudi na Daljnem vzhodu interesi Anglije močno prizadeti in je zato tudi njena vznemirjenost zaradi sedanjih homatij pred Šanghajem največja. Ako upoštevamo še istočasno ogroženost angleških interesov v Sredozemlju, ki je za Anglijo življenjska not na Daljni vzhod, nam natančna zaskrbljenost Londona in njegova previdnost v sedanjem mednarodnem razpletu še bolj razumljivi.

Spričo interesov, ki jih ima Anglija v Šanghaju, je nadalje prav tako razumljivo, ako je tudi v Šanghaju skušala uveljaviti načelo, ki se je že obneslo v Tangerju: Šanghaj mora biti ali angleški, ali pa — mednarodno nevtraliziran, torej nikogar. Kar pa se ji je posrečilo v Tangerju, se ji zaradi japonskega odpora ni posrečilo v Šanghaju. Japonska je bila od vsega početka nasprotna angleški zamisli nevtralizacije te kitajske

DUNAJSKA ROTUNDA POGORELA

Glavno poslopje dunajskega velesejma, ena izmed najznamenitejših dunajskih stavb je včeraj postala žrtev plamenov — Vzrok še ni ugotovljen

Dunaj, 17. septembra brw. Po požigu justične palače pred sedmimi leti je Dunaj doživel danes eno največjih požarnih katastrof. Pogorela je slovita dunajska Rotunda, koder je bil nameščen glavni del dunajskega velesejma. Požar je razburil vse mesto in na stotisoč ljudi je hitelo proti Praterju, da vidi, kaj se dogaja.

Rotunda se nahaja na otoku med Dunavom in dunavskim kanalom poleg Praterja. V starinskem stilu nekdanjih razstavnihih palač zgrajeno poslopje z veliko stekleno kupolo je imelo po večini železno konstrukcijo, obloženo z lesom. V pritličju je bilo zgrajenih več sto lesenih kol, ki so služile za velesejmsko razstavo. Šele pred tedno je bil dunajski velesejem zaključen. Večino blaga so sicer že pospravili, vendar pa je bilo več kol, ki so služile za stalne razstave in v katerih je bilo nakopičeno najrazličnejše blago. Poslopje je bilo zaprto, za red in varnost pa je skrbel posebna požarna straža. Iz doslej še nepojasnjenega vzroka pa se je v Rotundi danes okrog 12.45

nenadoma pojavil ogenj.

Alarmirani gasilci so takoj prihiteli na pomoč. V štirih minutah je bilo na kraju požara že okrog 200 gasilcev s 34 motornimi brizgalnicami in vozovi za gasilsko orodje, pozneje pa so poslali na kraj požara vse razpoložljive motorje ter poklicali v službo tudi vse službe proste gasilce.

Ko so gasilci prihiteli na kraj požara, so bili v plamenih glavni nosilni stebri, ki

nosijo ogromno železno ostrešje. Ti stebri so iz železa, obloženi pa so z lesom. Ogenj je nastal pri tleh ter se je ob stebrih kakor v velikih dimnikih naglo širil proti ostrešju. Predno so mogli gasilci stopiti v akcijo, je ogenj zajel že vse ostrešje in ogromno poslopje, ki meri samo pod kupolo v premeru 100 m, je bilo

v enem samem morju plamenov.

Z vsi požrtvovalnostjo so gasilci vdrli v goreče poslopje in reševali, kar se je rešiti dalo, zaman pa so poskušali ogenj omejiti in zad

MASARYKOVO TRUPLO V PRAGI

Večerni žalni sprevod med baklami iz Lany na praške Hradčane
Stotisoči izkazujejo čast mrtvemu Osvoboditelju

Praga, 17. septembra. br. Praga je noč poslednjega sprejela prezidenta Osvoboditelja. Ze v mraku so se začele zbirati po ulicah, nepregledne množice, ki čakajo na prevoz trupla priljubljenega in oboževanega voditelja na zgodovinski kraljevski grad.

Na Hradčanih so bile danes končane zadnje priprave za sprejem mrtvega Osvoboditelja. Prezident republike dr. Beneš, ki se je opoldne vrnil iz Lany, kjer je prebil noč, si je osebno ogledal vse priprave in dal poslednja navodila. Ob 17. popoldne je bilo na Hradčanih že na tisoče ljudi, ki so pozno v noč čakali na prihod žalnega sprevoda.

Medtem pa so v Lani še vedno romale mimo mrtvaškega odra množice okoliškega prebivalstva. Prvotno je bilo odredeno, da se dvorana, kjer leži na mrtvaškem odru dr. Masaryk, zapre ob 17. Ker pa je pred dvorano čakalo še več tisoč ljudi, so mimohod množice podaljšali še za eno uro.

Ob 18. so dvorano zaprli. Tedaj so se zbrali okrog mrtvaškega odra otroci in vnuki pokojnika, njegovi osebni tajniki, višji uradniki prezidentove pisarne ter zastopniki vlade in vojske. Med zadržanimi itenjem je pristopil k sinu Janu poveljnik straže na Hradčanih, polkovnik Kvapil, in v imenu češkoslovaške vojske prosil, naj jim izroči truplo prvega prezidenta republike in vrhovnega poveljnika češkoslovaške vojske.

Potem so zapečatili kovinsko krsto ter steklo, skozi katerega se je videl obraz prezidenta, pokril z žalnim florom. Kovinsko krsto so položili v drugo krsto, ki so jo pokrili z veliko državno zastavo. Na njo so položili štiri češkoslovaške vojne odlikovanja pokojnega prezidenta: vojni križec, sokolski red, revolucionarno medaljo in medaljo zmage.

Ko so krsto zaprli, so jo oficirji in legionarji dvignili na ramena in jo ponesli na lafeto težkega motoriziranega topa. Oddelki topništva, telesne straže in legionarjev so izkazali vojaške časti, nakar se je ob 19.30 začel premikati sprevod med gostim špalirjem občinstva iz Lany proti Pragi.

Ze dolgo pred odhodom sprevoda so sta-

le na cesti proti Pragi velike množice, ki so se hotele zadnjič posloviti od prvega prezidenta republike. V špalirju so bili Sokoli, legionarji, skavti, gasilci, rudarji in vsi kraji, skozi katere je šel sprevod, so na oknih gorele sveče. Mnoge občine so postavile velike stebre, na katerih so gorele žare.

Žalni sprevod je obstajal iz štirih voz: v prvem je bil kancelar predsednika dr. Samal, nato je sledil top s krsto, za njim voz z nekaterimi venci, v zadnjem pa sta bila sin prezidenta Jan Masaryk in dolgoletni prezidentov osebni tajnik dr. Senk. Večino vencev so pustili v Lani, kamor se bo prezidentovo truplo v tork zopet vrnilo.

Pred Prago je sprevod pričakoval večji oddelk konjenice pod poveljstvom generala Dostaleka. Ko je sprevod prišel v mesto, so mrtvega prezidenta Osvoboditelja pozdravili topovski strel. Med gostim špalirjem občinstva se je sprevod pomikal na Hradčane, kjer so ga ob Matjaževih vratih pričakovali prezident republike dr. Beneš, člani vlade z ministrskimi predstojniki, vojske, diplomatski zbor, člani poslanske zbornice in senata, generaliteta in drugi odličniki ter silne množice občinstva. V svitu bakel so najvišji vojaški dostojanstveniki z vojnimi ministrom Mahnikom na čelu dvignili krsto z lafete in jo ponesli v tako zvano Plečnikovovo dvorano, kjer je bil za njo pripravljen katafalk.

Jutri zjutraj bo dovoljen dostop občinstvu. Opoldne bodo v vsej republiki počastili spomin prezidenta Osvoboditelja z dveminutnim molkom. V tem času bo ustavljen tudi ves promet.

Pogrebne svečanosti v tork bodo prenašale vse večje evropske in tudi nekatere prekomorske radijske postaje.

Praga, 17. septembra. br. Nocojšnje žalne svečanosti so bile končane ob pol 23. uri, ko so krsto s prezidentovim truplom položili na katafalk v Plečnikovi dvorani. Prvo častno stražo ob krsti so nastopili šef generalnega štaba general Krejčí, poveljnik prve armije general Linhart, vojaški poveljnik Hradčanov polkovnik Kvapil, njegov pomočnik podpolkovnik Hofman in trije praporščaki.

Sožalja konzulatu v Ljubljani

Ljubljana, 17. septembra. Konzul CSR inž. Mišnovski prejema vse te dni po smrti prezidenta — Osvoboditelja množico izrazov sožalja od blizu in daleč. Pismo po med drugimi sporočili svoje sožalje ban dr. Natlačen, predsednik mestne občine dr. Adlešič in cela vrsta nacionalnih, kulturnih in strokovnih organizacij iz Ljubljane in ostale Slovenije. Zlasti so številni sožalni dopisi od naših sokolskih organizacij, ki so šteje velikega pokojnika med svoje največje učitelje in vodnike.

V knjigo sožalja, ki je izpostavljena na konzulatu, pa so se med drugim vpisali komandant dravske divizije, divizijski general Tonič, zastopnika univerze, dekan medicinske fakultete dr. Šerko in prof. dr. Dolenc, prvi podstarosta SKJ Gangl, podstarosta ljubljanske župe Kajzelj in častni starosta ljubljanskega Sokola dr. Murnik, predsednik Narodne galerije dr. Windischer, predsednik JČL dr. Stare s tajnikom Govekarjem, predsednik Zveze jugoslovenskih dobrovoljcev prof. Jeras, predstavnik ruskih kulturnih in nacionalnih organizacij univ. prof. dr. Bubnov in inž. Kopylov, podpredsednik odvetniške zbornice dr. Krivic, predstavnik ljubljanske sekcije JNU predsednik Virant in dr. Kuhar, predsednik Društva likovnih umetnikov prof. Vavpotič, predsednik Zdrženja gledaliških igralcev Drenovec, zastopnici narodnega ženstva Govekarjeva in Lindnerjeva i.t.d. Sožalje so izrazili češkoslovaškemu konzulu tudi tukajšnji predstavniki Francije, Avstrije in Italije.

Sinoči ob 20. je česka obec priredila v Zvezdi komemoracijo za člane češkoslovaške kolonije.

Zastave na državnih uradih

Ljubljana, 17. septembra. AA. Kr. banska uprava objavlja: Po navodilu predsedništva vlade je na dan smrti T. G. Masaryka banska uprava na svojem poslopu izobesila v znak žalosti državno zastavo na pol droga. Prav tako izobesijo na dan pogreba T. G. Masaryka banska uprava in okrajna načelstva na svojih poslopih v znak žalosti državne zastave na pol droga.

V Zagrebu

Zagreb, 17. septembra. o. V Zagrebu so se nočjo sestali zastopniki vseh društev in korporacij, da so določili podrobnosti o komemoracijski svečanosti za pokojnim prezidentom Masarykom, ki bo v tork dopoldne.

Med tem prejema zagrebški češkoslovaški konzulat še nadišje vedno nove izraze sožalja iz Zagreba in drugih hrvatskih in dalmatinskih krajev. Med drugimi so konzulu izrazili sožalje nadšof dr. Stepinac, ban dr. Ružić, podban Mihaljević, komandant mesta general Kostić, župan dr. Pečić, zastopniki Sokolov in Jadranske Straže, predsednik senata dr. Mažuranić, kipar Meštrović, zastopniki Matice Hrvatske ter številnih drugih organizacij in ustanov.

Polovična vožnja za Prago

Beograd, 17. septembra. p. V Beogradu se je snoči in danes vršilo spet več komemoracij za pokojnim prezidentom T. G. Masarykom. Snoči se je vršila velika komemoracijska svečanost v češkoslovaškem domu. Tam je govoril o prezidentu podpredsednik češkoslovaško-jugoslovske lige inž. František Zajc

Naši kraji in ljudje

Načrti o postavitvi Aleksandrovih propilej sredi Ljubljane so gotovi

Ljubljana, 17. septembra.

Kakor smo včeraj kratko poročali, se je v sredo zvečer po tretjem letu premora vnovič sestel širši odbor za postavitev spomenika blagopoljnostnemu Viteškemu kralju v Ljubljani. Na dnevnem redu je bilo sklepanje o predlogih ožjega odbora, ki je v tem času v vseh podrobnostih zaključil priprave, da se s postavljanjem spomenika lahko prične. A ker je šlo za tako važno odločitev in je bilo na seji navzočih tako majhno število članov odbora — pač iz razloga, ker jim predsedstvo na vabilih ni sporočilo dnevnega reda — je bilo sklenjeno, da se čez teden dni skliče nova seja, ki bo končno odločala o stvari. Ker vlada v vsej javnosti za postavljanje spomenika izredno živahno zanimanje, podajamo v naslednjem izčrpen izvešček iz poročila, ki ga je v imenu ožjega odbora podal na seji glavni tajnik, direktor dr. Janko Lokar:

Zmaga Plečnikovega načrta

Ožji odbor se je odločil za Plečnikov projekt, ki ga glede na zasnovo lahko imenujemo Aleksandrove propileje. Te propileje spadajo glede na svoj položaj v okvir presnovne stavbnega bloka med Selenburgovo, Prešernovo, Wolfovo ulico in Kongresnim trgom. Presnova tega bloka je eden najbolj opominjajočih stavbnih zadev osrednjega dela mesta. Ponosna pročelja ob Selenburgovi in Prešernovi in deloma tudi v Wolfovi ulici in v Zvezdi so stavbna kulis, za katero se skrivajo umazana dvorišča, skladišča in neurejeni vrtovi. Gneča, ki jo moramo vsak dan opazovati v Prešernovi in Selenburgovi ulici, zlasti pa pred pošto, je pravo nasilstvo nad obliko modernega prometa. Tako predvideva presnova sredi opisanega bloka nov Južni trg v izmeri 45x107 m, katerega glavna, podolžna os teče skorodno točno v smeri sever — jug, tako da bo trg deležen najlepše osvetlitve. Trg omejujejo novi stavbni bloki samih krepkih poslopij s predpisanimi arkadami, da bo na ta način obrobjen z verigo lokov in stebrov in z vedno suhim hodnikom, ki bo nudil sprehajalcem v sredi mesta popoln mir, poleti prijetno senco, v dežju prostorno zaklonišče.

Dno trga se združuje s podaljšano Knafljevo ulico, ki križa štirikrat posamezne stavbene bloke ter tvori poedine pasaže, s temi pa neposredno zveže Selenburgovo (preko Južnega trga) z Wolfovo ulico, Marjinih trgov in trstomestje. Prav tako veže pasaže, nameščena na glavni osi Južnega trga, Kongresni trg (preko Južnega trga) s Prešernovo ulico. Trg bo prinesel mestu v zvezi z Aleksandrovimi propilejami ožji mestni motiv, ki ga doseje v Ljubljani pogrešamo. Predvsem bo z njegovo pomočjo razrešeno vozlišče pespotov pred glavno pošto, ki potrebuje že itak ničelni prostor za vojni promet. Trg sam bo slehernemu voznemu prometu odtegnjen, namenjen zbiranju in sprehajanju meščanov ter posejanju po kavarnah in podobnih lokalih, ki bodo razpostavili svoje mizice pod arkadami. Trg razpolaga z odličnimi pogledi na Grad, skozi propileje in skozi Zvezdo na naše vseučilišče in v Vegovo ulico, skozi pasaže pa na trimo-stvoje in na kupolo stolne cerkve, po Knafljevi ulici pa prav v tivoljski park. Končno bo služil Trg Ljubljani za prepotrebno dvorano na prostem, ki bo nudila zavetišča pri nas že običajnim koncertom, gledališkim predstavam na prostem, pa tudi raznim narodnim slavnostim.

Spomenik bo stal na sedanjem vrtu Kazine

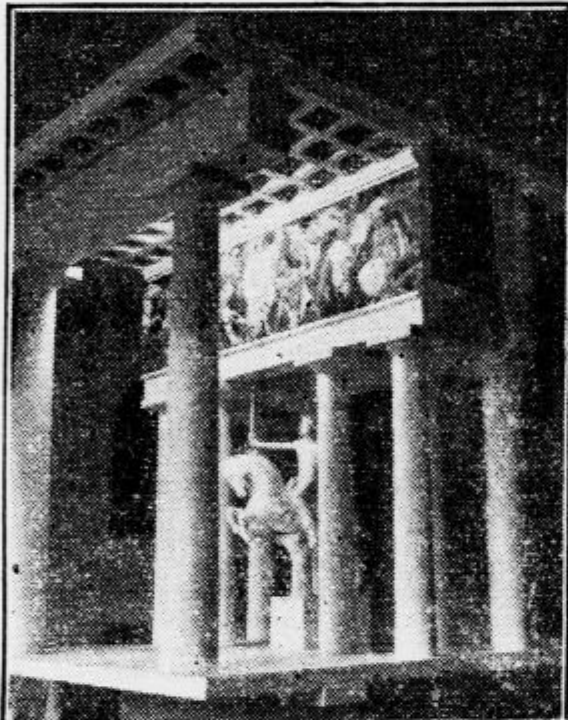
Zamišljeno je, da se postavijo Aleksandrove propileje v južni stranici Južnega trga, kar nam dokazuje, da moremo pričakovati najzanimivejših svetlobnih učinkov. Južna stranica stavbnega bloka, o katerem govorim, je dolga 160 m in ima trodelno fasado: prvi del tvori Kazina, srednji del propileje s perspektivo Južnega trga in tretji del nova monumentalna stavba kot pendant Kazini. Da bi dosegel kar največ lepših pogledov na propileje, je arhitekt popolnoma preuredil park Zvezdo in razširil drevored v smeri Vegove ulice na vsako stran osi Južnega trga do njegove celotne širine. Tako dobe Aleksandrove propileje zanimiv pogled iz Vegove ulice, ki nas vodi od enega — Napoleonov stebel — do drugega — Aleksandrove propileje — očesu prijetnega motiva. Urbanistična načela zahtevajo za spomenik osrednjo lego v mestu, drugi zahteve v svrhu mirnega opazovanja in končno prostor za običajne manifestacije. Lega, kakršna je izbrana za propileje, ustreza vsem tem nelagodnim načelom in bo zato napravila mestu samemu izredno uslugo. Aleksandrove propileje bodo stale torej na sedanjem vrtu Kazine z osjo, oddaljeno 22.50 m vzhodno od poslopja Kazine. Mestno poglavarstvo in banška uprava sta že odobrili regulacijo Zvezde, obeta nam se tudi v najkrajšem

času nova stavba Croatia, ki bo že ustrezala regulaciji. Ko se bo pa enkrat z zidanjem pričelo, pojde hitro naprej. Za ta up nas upravičuje sedanja gradbena delavnost v Ljubljani, katere ni lani nihče pričakoval.

Kakšen bo spomenik

Spomenik sestoji iz podstavka, stebrišča, nadzidka s frizom, iz strehe s kasetiranim stropom in iz figuralnega spomenika. Podstavek bo iz masivnega kamna, njegova ploščad je dolga 26.30 m in 11.50 m široka. Ker znaša širina Južnega trga 45 m, nam preostaja za dostop na trg ob bokih stebrišča na vsaki strani 9.45 m. Propileje segajo za širino ploščnika čez stavbo črto glavne kazinske fasade. Ker pada Kongresni trg proti vzhodu, so potrebne stopnice med njim in Južnim trgom. Podstavek je združen s temelji, ki so na vidnih straneh obloženi z naravnim kamnom. Udoben dostop na ploščad se bo dosegel z 2.90 m širokimi stopnicami, ki bodo tvorile obenem prehod na mestu sedanjega ploščnika. Stebrišče obsega dvanajst 7.50 m visokih zunanjih stebrov, ki imajo spodaj premer 0.85 m, zgoraj pa 0.75 m, ter dveh prav toliko visokih stranski stopov v izmeri 1.45x0.65 m in šestnajst notranjih 5.50 visokih stebrov s spodnjim premerom 0.70 m in z zgornjim premerom 0.60 m. Kapiteli sestojijo iz svitika in plošče. Stebri bodo izgrajeni iz masivnih blokov podpeškega apnenca. Površina velikih stebrov bo fino sekana, malih, notranjih pa brušena na visoki sijaj.

Manjši stebri dobe 2.50 m visok nadzidek, ki obsega 0.65 m visok arhitrav iz brušenega betona, 1.65 m visok, iz opeke zidan friz in 0.20 m visok zaključni zidec

iz brušenega umetnega kamna. Na velikih stebrih leži mogočen betonski, a s kamnjem obložen arhitrav, ki bo nosil primeren bronast napis. Friz bo sezidan iz najfinjše opeke in bo ometan le v konturah posameznih figur, med njimi bo pa vidna brušena opeka. Omet bo obarvan al fresco s figurarno kompozicijo iz naše zgodovine. Nad glavnim arhitravom in nadzidkom se razprostira leseno ostrešje v izmeri 27.80x13 m in s specialni leseni izvedbi. V svrhu monumentalnosti je les predimenzioniran. Ostrešje bo tvorilo obenem kasetiran strop. V posameznih kase-

Jutri prispejo nemški avtomobilisti

Ustavijo se na Bledu, v ponedeljek pridejo v Ljubljano

Ljubljana, 17. septembra. Iz Berchtesgada v Nemčiji je krenilo čez Avstrijo, čez Podkorensko sedlo in dalje preko Jugoslavije večja skupina najodličnejših nemških avtomobilistov, da pod okriljem vrhovne nacionalne športne inštanice nemškega avtomobilističnega in motoklasičnega športa in pod vodstvom Korpsfahnerja generala Hühneleina obiščejo našo kraljevino in Bolgarijo. V skupini je 37 avtomobilistov, vseh udeležencev pa

Domače vesti

* **Sole na dan pogreba T. G. Masaryka.** Kr. banska uprava, prosvetni oddelek, objavlja, da se naj na dan pogreba bivšega predsednika češkoslovaške republike, T. G. Masaryka, v torek dne 21. septembra opravi na vseh šolah za učence predavanja o velikem pokojniku. Ta dan ni pouka. — Gledališke predstave se ta dan ne smejo prirediti.

* **Zlet rezervnih oficirjev v Metliki.** V nedeljo 26. t. m. bo pri Metliki po končanih manevrih velika revija vojaških enic vseh rodov orožja, ki so sodelovali pri manevrih. Nudila se bo prilika videti najmodernejšo opremo naše vojske. Podobor Udruga rezervnih oficirjev v Ljubljani je sklenil organizirati udeležbo rezervnih oficirjev pri tej paradi. Kdor želi prisostvovati, naj javi to v pisarni podobora, »Zvezda«, II. nadstropje, v torek ob 18. do 19. ure ali pa pisarno do srede 22. t. m. Če bo zadostno število prijavljenih, se bo na jelo poseben avtobus, ker bi z vlakom prepozno dospeli. Podrobnejše v pisarni podobora.

* **Jugoslavija na kongresu antropologov v Bukarešti.** Od 1. do 12. septembra je bil v rumunski prestolnici kongres antropologov in prehistorijskih arheologov. Predsedovala sta bivši francoski premijer Louis Marin in ženevski vseučiliški profesor Evgen Pittard. Zastopane so bile skoro vse evropske države ter Mehiko, USA, Japonska in druge. Jugoslavijo sta zastopala ravnatelj etnografskih muzejev dr. Niko Zupančič iz Ljubljane in Ivo Franjič iz Zagreba. Oba sta bila v predsedstvu etnografske sekcije. Dr. Zupančič je predaval o vzrokih lobanjskih izprememb pri Jugoslovanih, Franjič pa o naselitvi jugoslovanskih vasi. Kongresisti so prepotovali blizu del Rumunije. Našima delegatoma je bila kot predstavnikoma zaveznice države izkazovana posebna pozornost.

* **Tri milijone dinarjev za obnovo.** Narodna gledališča v Zagrebu. Po 40 letih je bilo zagrebško Narodno gledališče v letosnjih poletnih delih temeljito obnovljeno in modernizirano. Predsednik je gledališče dobilo novo električno napeljavno, za katero je bilo potrebno 22 km žice. Vsa razsvetljavanja je popolnoma na novo montirana. Gledališče se zlati greje od stropa in ima obnem najboljše ventilacije. Tapetniki, čistilci in stukaterji so imeli mnogo dela. Novi parket je na strmo položeni betonski plošči, da je požar onemogočen, razgled na oder pa zelo izboljšal. Seveda je gledališče dobilo tudi krožni oder. Tako je torej zagrebško gledališče postavljeno na višino najboljših evropskih gledališč. Modernizacija je veljala 3 milijona din, zato pa je še število abonementov takoj povečalo za četrtino.

* **Proti trdi stolidi in hemoroidom sprememljanim s pritiskom krvi, močnim utirpanjem srca, glavobolu, je naravna »Franz-Josefovica«** grenčica že davno preskušeno domače sredstvo. Prava »Franz-Josefovica« voda deluje milo in zanesljivo odpira, a poleg tega niti v zasledljivih primerih ne odreče. Ogl. reg. br. 1503/1936

* **Razpis dijaških štipendij za šol. l. 1937/38.** Iz ustanove Feliksa Ferka: za osem srednješolcev v Mariboru po 600 Din in za deset visokošolcev po 800 Din. Pobjinici so v prvi vrsti zapustnikovi sorodniki, nato iz krajev šentlenarskega sreskega in mariborskega okrožnega sodišča. Nadalje so razpisane štipendije iz ustanove dr. Franca Rapoca za pet visokošolcev po 1200 Din iz mariborskega ali šentlenarskega sodnega okraja. Sprito velikega števila prosilcev naj so podatki zlasti za visokošolce točni in konkretni ne le o gmočnih prilikah temveč tudi, kje se je prosilec rodil, kam je pristojen, v katerem semestru je, kakšne izpite ima doslej, kateri ga še čakajo, kdaj utegne študije dovršiti. Prošnje je vložiti do 10. okt. v Posojilnici v Mariboru, Nar. dom. Rešitev najbrž 23. okt. Kdor ne more sam priti po priloge, naj pošlje frankirano kuverto s točnim naslovom.

Dobrota v zimi

Lutz peči — Ljubljana-Siška.

* **TPD bo zvišala plače svojim nameštenicem.** Kakor nam poročajo, namerava generalno ravnateljstvo TPD zvišati plače svojim nameštenicem. S tem hoče družba slediti vzgledu angleškega podjetja v Maziči, ki je svojemu nameštenstvu že pred letom dni uradila prejemke brez posebne intervencije na osnovi stanja pred znižanjem. Kakor se čuje, namerava tudi TPD vrniti svojem nameštenstvu prejemke, kakršne so imeli pred redukcijo, izvedeno leta 1931. To odličje TPD bo brez dvoma vsa javnost pozdravila z zadovoljstvom, saj nameštenstvo sprito stalno naraščajoče draginje z do sedanjimi prejemki ne more več izhajati.

* **Družbi sv. Cirila in Metoda sta darovali gg. Marta in Meta Šavnik iz Ljubljane** 100 din namesto cvetja na grob pok. g. Mihi Hafnerju. Iskrena hvala!

* **Turistovski dom na Plešivcu (Uršiji gori)** se zapre v nedeljo, dne 26. septembra. Na dan sv. Uršule 21. oktobra tudi ne bo odprt. Odbor Mislinske podružnice SPD v Slovenjgradcu.

* **Absolventom kmetijskih šol dravske banovine.** Ob priliki sadne razstave v Mariboru od 23. do 31. oktobra bo tudi veliko zborovanje absolventov kmetijskih šol iz vse Slovenije, na katerega opozarjamo vse prizadete. Vsa nadaljnja pojasnila sledijo v časopisih.

* **Roosevelt, Ford, Bernard Shaw, švedski zunanji minister Sandler, egiptski kralj Faruk** znajo mednarodni jezik esperanto. Nova učna knjiga, delo prof. Rakuse, drž. dipl. učitelja za esperanto, omogoča vsakomur, da se esperanta hitro in igraje nauči. Založil in razpošilja Klub esperantistov Ljubljana. Cena 16 din.

* **V trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«**, Ljubljana, Domobranska cesta 15, se sprejme še nekaj dijakov-inj, ker je letos otvorjena še ena nova učilnica. Naknadni vpis je dovoljen do 22. t. m.

* **Posledice ekvinočialne burje.** Letos ob ekvinočiju je Jadransko morje posetno bosnelo. Zadnje dni je bilo, kakor da je zavrelo. Valovi so strahovito butali ob breg. Ze dolgo ne pomni dalmatinsko prebivalstvo takšnega morskega srda. Burja je marsikod odkrivala strehe in ruvala drevesa. Promet je bil tudi na rednih linijah onemogočen. Niti največje naše ladje kakor »Kumanovo« in »Kralj Aleksander« ter »Zagreb« in »Ljubljana« niso moglo dospeti v kotorski zaliv. »Kraljica Marija« ni mogla prispeti v Budvo, marveč se je priborila do Kotora in se je izkrcala le pešica potnikov. Angleški transatlantik »Arandora Star« pa ni mogel pristati v kotorskem zalivu in je odpeljal dalje, nošen od burje in valov. Strahovito noč je preživel 26-letni pomorščak Sime Vukšanović, ki se je s svojo majhno jadrnico znašel zunaj na morju. Vso noč se je boril z nevihto, zjutraj pa je vendar začel delovati njegov majhni motor in se je Sime rešil in izkrcal v Budvi. Svoj živ ne bo pozabil te noči. Nekaj ribičev je polpnilo morje.

Često ste že slišali o

teji dozi Biomalz. Na svojih otrocih, mogoče tudi že vnučih, ste lahko opazili, kako dobro jim del Biomalz. — No, pa hočete sedaj še Vi črpati svežost in novo življenjsko moč z

BIOMALZ

Poskusna doza din 12.50 v lekarnah.

* **V vojni je pobegnil z doma, zdaj se je vrnil.** Vaški kovač Marko Čamič v vasi Ravni pri Bretnem je nedavno veter sedel s svojo ženo Stano za mizo in sta se pogovarjala o svojem edincu, ki jima je v času vojne kot 12-letnik pobegnil in se ni vrnil. Nista ga mogla pozabiti. Ko sta ta večer spet govorila, o njem, je nekdo potrkal na vrata. Vstopil je lepo oblečen neznanec, star ok

Ob stoletnici rojstva inž. Mihe Vošnjaka

Vošnjakova rodbina iz Šostanja nam je dala v preteklem stoletju dva moža, katerih imeni ostaneti trajno zapisani na odličnih mestih v naši politični, kulturni in narodno-gospodarski zgodovini. Sta to dr. Jože Vošnjak in njegov dve leti mlajši brat Miha, čigar stoletnica rojstva je danes.

Prave zasluge bratov Vošnjakov so širšim slojem prebivalstva bolj malo znane in zato tudi premalo cenjene. Poznamo sicer Jožeta kot razboritega narodnega voditelja v dobi našega narodnega prebujanja, dalje kot pisatelja številnih ljudskih tger in povesti ter kot pisca »Spominov«.

knjigo itd.) in za ustvaritev slovenske knjigovodske in administrativne terminologije. Le v bežnih obrisih smo samo zadržnega stališča, torej enostransko omenili delovanje moža, ki je trideset let prostovoljno in požrtvovalno stal na vodilnem mestu v našem zadržnem gibanju in si upravičeno pridobil častno ime očeta slovenskega zadržništva. Gotovo zasluži Miha Vošnjak, da se njegovo udejstvovanje vsestransko osvetli in pravilno oceni, kar čaka še objektivnega raziskovalca. Znatni korak naprej v tej smeri je napravila Zveza slovenskih zadrž in Ljubljani, ki je počastila stoletnico rojstva Mihe Vošnjaka z izdajo njemu posvečenega zadržnega zbornika. — D. S.

★ Miha Vošnjak se je rodil 18. septembra 1837 v Šostanju. Absolviral je srednjo šolo in tehniko, nato pa kot inženjer vstopil v železniško službo. Služboval je v raz-

znih krajih bivše Avstrije, že l. 1879 pa se je dal zaradi bolehnosti upokojiti. Naselil se je v Celju, ko pa je bilo njegovo delo na južnem Štajerskem že rodilo krasne sadove, se je preselil v Gorico, da bi tam preživel jesen svojega življenja. Ni mu bilo dano. Ob izbruhu svetovne vojne se je tudi on uvrstil med one jugoslovenske idealiste, ki so stali vse na eno kocko. Ze skoro 80 let je bil star, ko se je prostovoljno podal v emigracijo ter se naselil v Švici. Usoda mu je bila tako naklonjena, da je še dočkal uresničenje svojih idealov, vendar pa svoje svobodne domovine ni več videl. Umrli je v švicarskem Terretu dne 2. julija 1920, ravno na dan, ki ga je bil določil za svoj povratek v Jugoslavijo.

Ob današnji 100-letnici rojstva Mihe Vošnjaka se moramo Slovenci s hvalečnostjo in pieteto spominjati njegovega ogromnega dela, ki ga je bil opravil za naš obstoj in za našo osvoboditev.

Gospodarstvo Italija odpoveduje preferenčne ugodnosti Avstriji in Madžarski

Pred spremembami gospodarskega sistema rimskih protokolov zaradi ureditve italijansko-jugoslovenskih trgovinskih odnosov

O priliki nedavnih italijansko-avstrijskih lesnih pogajanj smo obširneje poročali, da se pripravljajo postopno razrahljanje gospodarskega sistema rimskih protokolov. Italija se že nekaj časa prizadeva, da bi dosegla znižanje preferenčnih ugodnosti, ki jih uživata Avstrija in Madžarska pri uvozu v Italijo. Te ugodnosti so že v dobi pred sankcijami precej zdale našo izvozno interese in smo pri izvozu v Italijo težko občutili preferenčno avstrijsko in madžarsko konkurenco na italijanskem trgu zlasti pri lesu in pri živini. V gospodarski pogodbi, ki je bila letos v marcu podpisana v Beogradu v zvezi z italijansko-jugoslovenskim političnim sporazumom, nam je Italija v načelu priznala pravico do enakih ugodnosti, kakor jih uživata Avstrija in Madžarska. Zato nas tem bolj zanimajo vse spremembe v preferenčnem režimu med državami rimskega bloka, ki po beograjskem sporazumu avtomatično veljajo tudi za nas.

Dunajska »Die Börse« prinaša sedaj nove zanimive informacije o usodi gospodarskega sistema rimskih protokolov in objavlja v tej zvezi važno informacijo, da je Italija za 30. september odpovedala Madžarski preferenčni sporazum (tako imenovani sporazum o kreditnih ugodnostih). Avstrijo pa je obvestila, da bo sličen sporazum odpovedala za konec letošnjega leta, vse z namenom, da se zmanjšajo preferenčne ugodnosti in da se določijo novi manjši kontingenti. »Die Börse« pravi med drugim naslednje:

Letošnja jesen bo prinesla važne spremembe v trgovinskih odnosih Italije do držav rimskega bloka, to je do Avstrije in Madžarske. Četudi igrajo tu vlogo tudi politični momenti, vendar stopajo v ozadje za gospodarski faktorji. Situacija Italije je danes v gospodarskem in finančnem pogledu napeta. Vojna v Abesiniji, izgraditev imperija in prilagoditev gospodarstva novim razmeram postavljajo v ospredje važna vprašanja gospodarske in trgovinske politike. Vrh tega zahteva izgraditev produkcijskih naprav v zvezi z vojnoavtarkičnimi stremeljenji znatna sredstva. Ti momenti narekujejo Italiji revizijo sedanje trgovinske politike v smislu večje prostosti v trgovinskih političnih odnosih na vse strani.

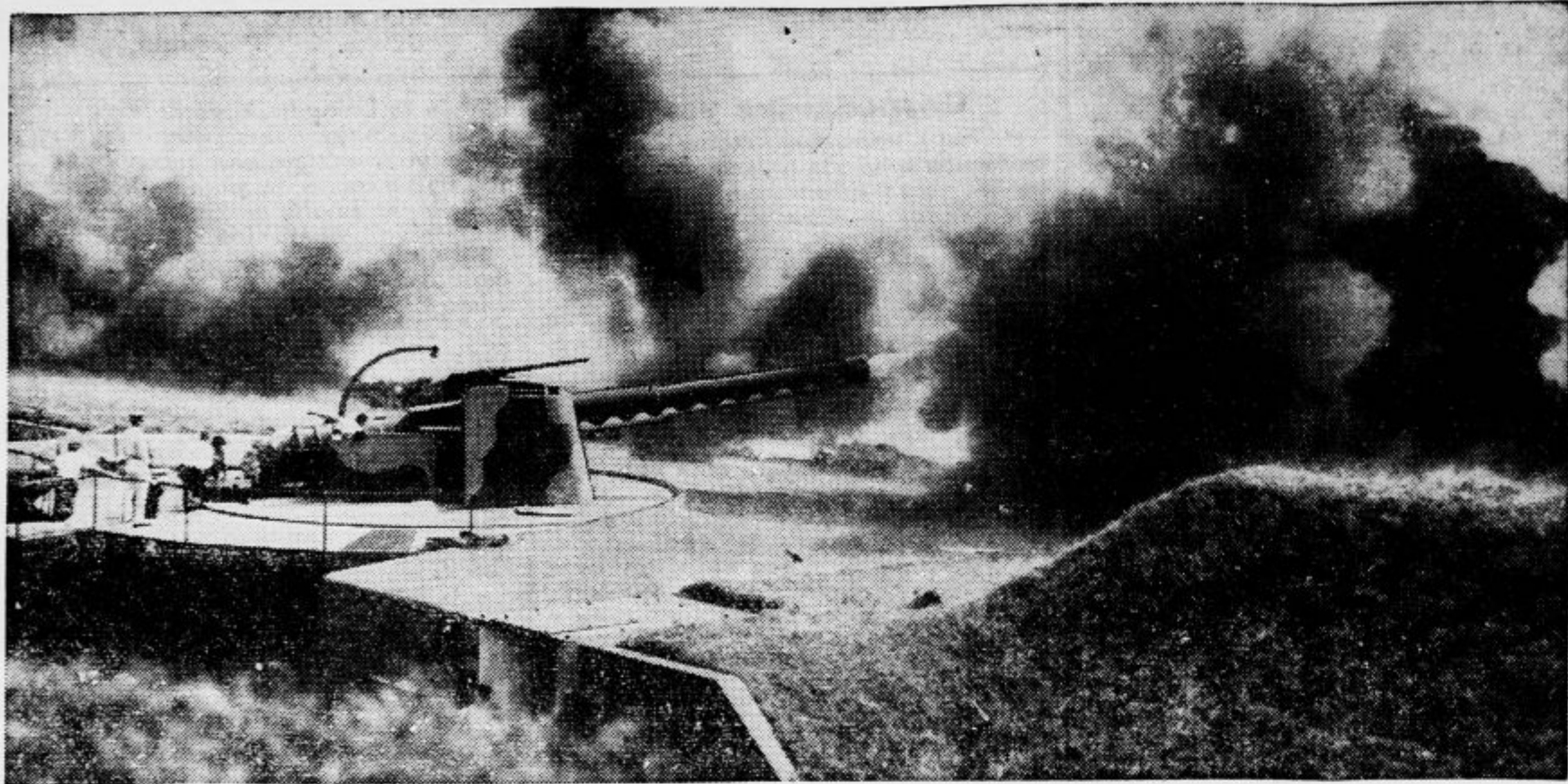
Preokret v italijanski trgovinski politiki nasproti državam rimskega bloka, ki bo prišel do izraza v jesenskih pogajanjih z Avstrijo in Madžarsko, seveda ne pomeni, da bo likvidirano tesno trgovinsko politično razmerje, ki sloni na rimskih protokolih. Pač pa bo struktura rimskih pogodb temeljito spremenjena, zlasti glede kreditnih ugodnosti (preferenc) v obliki posrednih carinskih olajšav, ki tvorijo integralni del teh pogodb. Čeprav gre predvsem za gospodarske potrebe Italije, vendar s tem ni rečeno, da ne bi bili merodajni tudi politični motivi. V poučenih avstrijskih političnih krogih zatrjujejo, da gre italijanska politika za tem, da se izgradijo odnosi z Nemčijo in Jugoslavijo tudi v gospodarski in trgovinski politiki. Izgraditev italijansko-nemških gospodarskih odnosov je že daleč napredovala. Sedaj gre za normalizacijo gospodarskih odnosov z Jugoslavijo. V Avstriji prevladuje vtis, da je za Italijo

izgraditev trgovinskih odnosov z Jugoslavijo tako važna, da se Italija ne more izogniti temeljni spremembi sistema rimskih protokolov, četudi bi ta sprememba zahtevala razrahljanje tega sistema. Pri tem pride tudi v poštev za Italijo važna okolnost, da je njen trgovinski promet z Avstrijo in Madžarsko hudo pasiven. Varen pa je še naslednji moment. Italija more priti z Jugoslavijo do zadovoljivega trgovinsko-političnega razmerja le tedaj, če ji prizna enake carinske ugodnosti, kakor jih uživata Avstrija in Madžarska, kar pa je pri sedanji gospodarski situaciji Italije težko izvedljivo. Ustvariti je treba situacijo, ki bo omogočila nekako racioniranje ugodnosti. To pa je mogoče izvesti le na ta način, da Italija reducira carinske ugodnosti rimskih protokolov in da potem na spremenjeni osnovi uredi trgovinske odnose z Jugoslavijo.

V principu gre stremeljenje Italije za tem, da bi Avstrija in Madžarska zaradi izravnave trgovinsko-političnih interesov med Jugoslavijo in Italijo prinesli žrtve. Te žrtve bi morda bile večje od strani Madžarske, ki je sprito agrarne strukture znatnejši konkurent Jugoslavije na italijanskem trgu, medtem ko Avstrija konkurira Jugoslaviji le v lesu. S kakšno odločnostjo zasleduje Italija zastavljene cilje, se vidi iz najnovejšega sporočila madžarske vlade Avstriji, ki pravi, da je Italija za 30. september odpovedala Madžarski sporazum o kreditnih ugodnostih. Ta ukrep še ni sporočen javnosti, ker hoče Madžarska še dočakati jesenska pogajanja, da bo videla, ali namerava Italija sploh likvidirati sistem preferenc ali pa le zmanjšati obseg carinskih olajšav. Vsekakor si hoče Italija pridobiti večjo prostost glede uvoza goved, perutnine, mesa, slanin in pšenice s posebnim ozirom na potrebo uvoza iz Jugoslavije. Zato naj bi Madžarska pristala na zmanjšanje svojega izvoza v Italijo. Menda bo Italija Madžarski ponudila preferenčne ugodnosti za drugo blago, kar pa smatrajo Madžari za nezadostno kompenzacijo.

Tudi Avstrija je bila od Italije obveščena, da bo sporazum o kreditnih ugodnostih odpovedala za konec leta 1937. Avstrija kaže razumevanje za situacijo Italije, vendar je mnenja, da ne bi bilo v interesu obeh držav, če bi se preference naenkrat ukinile. Zato bo skušala pregovoriti Italijo, da bi se sedanji preferenčni režim z majhnimi modifikacijami podaljšal do konca junija prihodnjega leta in da bi se pozneje trgovinski promet postavil na novo bazo. Sicer pa je Avstrija mnenja, da bo nadalje obstojala možnost izvoza, zlasti glavnih izvoznih predmetov. Pričakovati pa je, da bo skušala Italija doseženo prostost izkoristiti za pritisk na cene. Pri lesu bi pomenila opustitev preferenc poostre konkurenco med avstrijskim in jugoslovanskim lesom na italijanskem trgu. Sprito tega računajo v vrstah avstrijskih lesnih izvoznikov z možnostjo nazadovanja izvoza lesa v Italijo za nekaj tisoč vagonov letno, s čimer

Ogenj!...

Angleške obrambne baterije pri poskusnem streljanju s topovi na cornwaleškem nabrežju

Kdo gospoduje Severni Kitajski

Japonci se v sedanji vojni proti Kitajcem poslužujejo istih metod, kakor pred leti v Mandžutikuu

Med tem, ko je Severna Kitajka kot bojno polje kitajskih in japonskih enot v središču svetovnega zanimanja, vlada o vprašanju, kdo izvršuje tam prav za prav civilno oblast, velika nejasnost. Gotovo je to, da zasledujejo Japonci tukaj isto metodo, kakor prej v Mandžuriji in v Notranji Mongolski, ki so jo sicer okupirali, pa ne anektirali. Poveljniki japonske okupacijske vojske imajo torej v rokah vojaško upravo, civilne oblasti pa so neodvisne od tokijskih in nankinških zapovedi, če ne upoštevamo dejstva, da se morajo glede važnejših sklepov sporazumeti seveda z vojaškimi, to je japonsko oblastjo.

Kdo torej vlada na Severnem Kitajskem? Prejšnjo avtonomno vladno Hopeja, ki ji je bil na čelu general Jinjukeng, so Japonci odstavili, kar je v pončenih krogih zbudilo sicer nekaj začudenja, kajti ta general, ki je že lanskega januarja odpadel od Nankinga, je veljal za zanesljivega japonskega zaveznika. Navzlic temu so ga Japonci nadomestili rajši z orožniškim častnikom Cincungmojem. Kako tesno so vezi med Japonci in Cincungmojem, na zunanji ni jasno razvidno. Čeprav je po eni strani samostojen, nastopa ta odličnik vendarle energično proti avtonomni vladi Severno-Kitajske republike.

Ta vlada, ki ima svoj sedež v Peipingu in ki ji načelujeta generala Cenczeung in Sijusan, deluje spet v Cingolovnem smislu, napram Nankingu nastopa torej precej neprijazno. Če Cingolin je Nankincu očitno preveliko prijateljstvo z Rusijo. Njegovi nasledniki hočejo biti po drugi strani prav tako neodvisni od Nankinga, ne da bi hoteli po drugi strani veljati za preveč prijazne Japoncem.

Prav tako nejasno je končno stališče generala Cingulinanga, Cingolinovega sina, ki se je bil lansko leto, kakor se bomo še

vsj spominjali, uprj Cangkajseku in ki se je z njim potem na tako patetičen način spet sprijaznil. Po tistih dogodkih se je vrnil ponovno na svoje mesto kot vojaški guverner Kansuja, doslej pa ni storil ničesar, kar bi dalo sklepati, da hoče podpirati nankinško vladno proti japonskim osvajačem.

Operacija naj pobjoljša zločinca...

Zanimiv medicinski poskus v Oklahomi

O nenavadnem medicinskem primeru poročajo iz Tulse v državi Oklahomi. Ker doslej niti pobjoljševalnica, niti kaznilnica nista izmodrili nekega zločinca, so ga izročili nekemu kirurgu, da bi ga ta osvobodil njegovih slabih moralnih lastnosti. Okrožni državni pravdnik iz Tulse je naprosil državo Oklahomo, naj bi dala za 21-letnega zločinca iz navade Bennyja Elliota na razpolago kakšnega možganskega kirurga. Elliot sam je izrazil željo, da bi nad njim izvršili nevarno možgansko operacijo, ki bi ga iznebila njegove zločinske navade.

Mladi Elliot ima za sabo zelo pisano življenje. Vedno znova se je dal zavesti do kaznivih dejanj, tako da je že deset let svojega mladega življenja prebil v ječah in opazovalnicah. Vsaka tega je po njegovem mnenju kriva neka železniška nezgoda, pri kateri je bil težko poškodovan, ko mu je

Izračunali so...

da požre vsaka ptica, ki se hrani s žuželkami, dnevno okrog 1000 teh živalic; da je 1240 načinov, kako si zaslužiti za življenje, tako pravi vsaj francoski stalištni urad v Parizu; da je 21 tisoč vzrokov za jezo, tako pravi vsaj neki ameriški profesor, ki te vzroke tudi navaja; da predložijo samo v Nemčiji vsak dan okrog 150 izumov za patentiranje, približno 50 jih tudi res patentirajo; da se zgodi v Zedinjenih državah povprečno vsak dan 3700 zločinov, pri tem pa niso štete male tatvine, poverebe in podobno.

da se na vsem svetu izgubi letno brez sledu kakšnih 2000 oseb.

Krvna osveta v Parizu

Drama med armenskim zobnim zdravnikom in zapeljano lepoticco

K nekemu armenskem zobozdravniku v Parizu, Setraku Sasuniju, je prišlo krasno 20-letno dekle v ordinacijo. Lepotica, ki se imenuje Anahida Pastejanova, je spadala isto tako k armenski koloniji v francoski prestolnici. Imela je hude zobne bolečine. Zobozdravnik se je vedel precej čudno. Pogledal je dekle s prodornim pogledom, šel je z roko preko njenih senc. Hipnotiziral jo je in ji v tem stanju dal posthipnotični ukaz, ki jo je za nekoliko tednov podvrget njegovi volji. Zlorabil jo je.

Ko se je dekle rešilo hipnotične sile, je zahtevalo od svojega zapeljivca, naj jo poroči. Toda Setrak Sasuni je to zahtevo odklonil. Tedaj je Anahida Pastejanova po-

vedala svojim staršem, kaj se je z njo zgodilo. Njena mati, strastna ženska, je sklenila, da si sama poišče zadoščenje. Odsila je k zdravniku in ga je ustrelila. Po zelo dramatični razpravi so jo oprostili. To je bilo pred nekoliko tedni. Sedaj pa poročajo francoski listi, da je imela ta razprava tragičen epilog. Mlad namestenc, Armand Leburier, ki je slučajno prisostvoval tej razpravi, se je bil do ušes zaljubil v mlado Anahido in ker mu ljubezni ni vračala, je te dni izpil raztopino sublimata. Sicer so ga rešili, toda strup ga je težko razjedel. Na mlado Armensko pa je ta dogodek vplival tako, da je zapadla težki duševni depresiji in se boje, da ne bo ozdravela več.

Roman o umoru

Dogodek je bil resničen, oseba pa ne...

Pred osmimi leti je zbuja na Angleškem veliko pozornost umor, katerega žrtev je postal trgovec Oliver iz Readinga. V tistem času je gostoval v readingškem gledališču znani igravec Philip Yale Drew, ki so ga v zvezi s tem umorom tudi zaslišali. Ker je pa podal brezhiben alibi, so postopek proti njemu ustavili. Morilca do danes niso mogli odkriti.

Poldrugo leto po tem dogodku je pisatelj Milward Kennedy izdal detektivski roman, ki je obravnaval nedvomno umor v Readingu in ki je imel silen uspeh. V kratkem času so prodali več nego sto tisoč izvodov te knjige. V tem romanu je v središču dogodkov neki igravec z imenom Gary Boon, ki mu pa sreča ni tako mila, kakor je bila svojačasno Philipu Yaleu

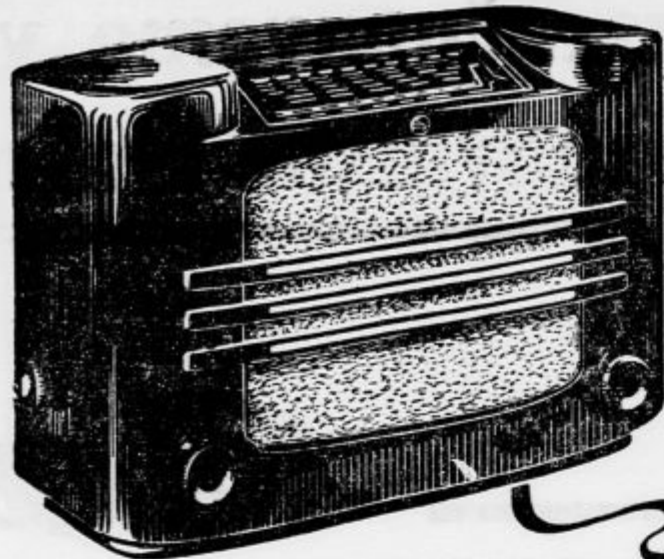
Drewu. Ob koncu romana razkrinkajo Boona kot morilca.

Pred nedavnim je založba, ki je izdala Kennedyjevo knjigo pred šest in pol leta, sklenila, da jo izda v novi nakladi. Izvod knjige je prišel tedaj Drewu v roke in igravec je bil ves ogorčen, ko je v Boonu spoznal samega sebe. Tožil je pisatelja za spolno obrekovanje. Do razprave pa ni prišlo, ker je Kennedy priznal, da je za svoj roman uporabil kot snov umor v Readingu, menil pa je vsa ta leta, da je Boona tako karakteriziral, da bi ga ne mogel nihče istovetiti z Drewom. Tudi založnik je izrazil svoje obžalovanje in je Drewu obljubil precejšnjo odškodnino, na kar je ta svojo tožbo umaknil.

Glava javanskega človeka

Novo važno geološko odkritje v Bataviji

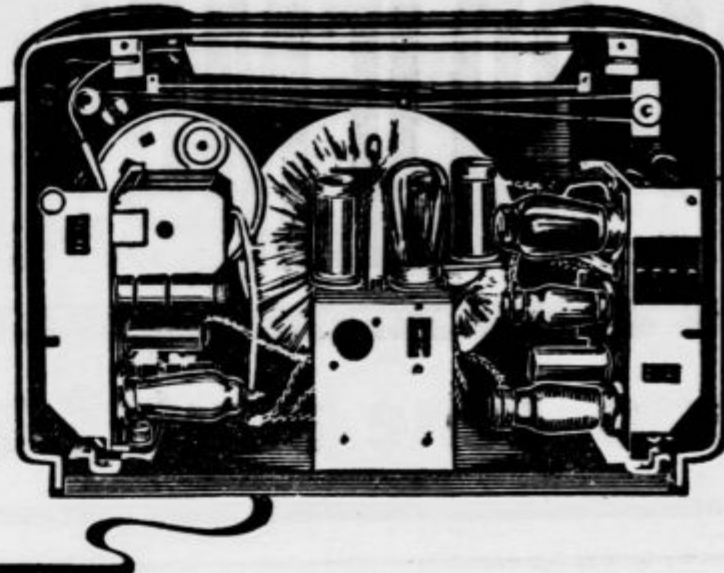
Iz Batavije poročajo, da je šef geološke raziskovalne službe v Holandski Indiji dr. van Koenigswald odkril izredno važno najlho, ki dopolnjuje Dub

OKRAS ZA VSAKO HIŠO!

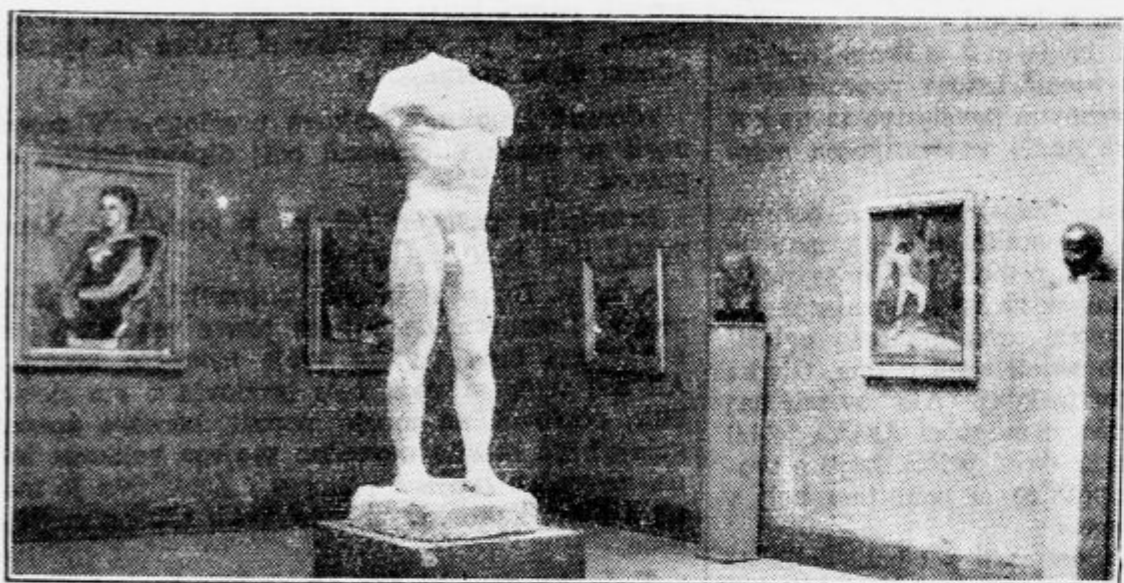
»BARKAROLA 461« super velike kapacitete po posebno nizki ceni, ki v pogledu selektivnosti in občutljivosti ne zaostaja za najdražjimi aparati. — Vgrajen kratkvalovni del, osvetljena skala napisanih postaj, močna krajna pentoda itd. so nekatere od mnogih odlik tega sprejemnika. — Moderna linija dela »Barkarola 461« okrasom vsakega doma. — Maksimum izkoriščanja prostora in proporcija šasije omogočena z novo zgradnjo šasije v treh delih.

PHILIPS

Kulturni pregled

Razstava Kluba neodvisnih

Pogled v levi razstavni prostor z velikim moškim aktom Zdenka Kalina na sredi

V prenovljenem, žal ne razširjenem Jankopčevem paviljonu, je v nedeljo 12. t. m. otvoril klub Neodvisnih vrsto letošnjih jesenskih razstav. Klub predstavlja posebno skupino mlajših znancev in najmlajših absolventov zagrebske akademije, ki zastopajo novo, pravkar doraslo pokolenje. Imena razstavalcev so: Didek Zoran, Kalin Zdenko, Kregar Stane, Mušič Zoran, Omersa Niko, Pirnat Niko, Pregelj Marij, Putrih Karol, in Sedej Maksim. Med vabljenici sta bila napovedana Šimunovič in Sohaj iz Zagreba, a je po nesrečnem slučaju dospelo le eno edino Sohajovo olje.

Klub neodvisnih noče in tudi ne more biti v danih razmerah ekskluzivno društvo določene oblikovne smeri. Skupina mladih je prevzela iniciativo in si dala ime, njen krog ideoloških vrstnikov pa je širši in pogoja se deloma v starejši in predhodne oblikovalce slovenske svobodne umetnosti. Izražena načela o čistosti in poštenju umetniškega ustvarjanja postavljajo krog, ki bi ne bil v idealnem slučaju nikoli zaključen, dejansko pa pomenijo apriorne pogoje sleherne umetniške pristnosti. Borba za vsebino in značaj »svobodne« umetnine je v slikarstvu in kiparstvu sicer končala z zmago ljudske ali socialne kolektivistične doktrine, na drugi strani pa je z ozirom na veljavne stilnoformalne norme zapustila prav elastičen kompromis, premirje enakopravnosti in širokogruden eklekticizem, počenši s polpreteklim epigonstvom po de Picassu-ja. Morda bo to formalno plat rešila tehnika naslednjih generacij. Ne tehnika čopiča in dle, temveč tehnika kot izrazno sredstvo novega družabnega ustroja. Tudi najbolj poštene obrti mora biti konec, če se je duh časa preselil v druge naprave in če se umetnost nekoliko spoučje, da bo znova vzrasla tistemu človeškemu rodu, ki jo bo dejansko potreboval, ki ga bo v resnici želelo po njej. Le pristne in spontane potrebe lahko ustvarijo pristno in spontano produkcijo, močne in krepke osebnosti. Zunanji svet ostane notranjemu pokoren, dokler ta hoče in ne obratno. Odtod izvirajo tako anomalije in pomanjkanje življenjskih stikov kakor tudi veličine človeškega stvarstva, resnica, lepota in ideali vseh človekoljubnih pokretov. Prvo vprašanje je tudi pri nas postalo: Kako dvigniti potrebo po umetnosti? In če vemo, da je to bolj krušno vprašanje kakor gospoda običajno misli, celo osporava, zakaj ne pričnete taljati pri temelju?

Kronist beleži: »Po daljšem odmoru... bolj ali manj programatična razstava.« Razstava mladih drugačna ne more biti kakor programska. To je popolnoma v redu. Opredivitve so znaki razvoja. Vsak posamezni program naših mladih mora biti nujno protest zoper »neurejene razmere«, ki jih neštokrat konstatiramo. Povoljna programska konjunkcija je bila v svojem jedru še larparlariistična. Zgnila je s površja skoraj brez sledi in na preostalem skeletu evropske produkcije je spoznati — z upom ali razočaranjem — presenetljivo kopico umetnih členkov in sklerotični agoniji. Napovedi miru, reda in blagostanja se niso resnišile na nobenem življenjskem področju. Naprotno. Priroteno stanje svetovnih vprašanj zapenja poslednje utrpe ponoček se svobodnih kulturnih in umetniških dejanj. V takih dneh je dorasla naša najmanjša generacija slovenskih likovnih umetnikov.

Ne le izreki o izvirnosti in doživljenju, razstava sama je dokaz resničnega preobnavljanja naše likovne umetnosti, novih, krepkih sil, ki ji bodo na razpolago. Čeprav ti razstavalci v svojem programu bolj poudarjajo zavest psihičnega poteka umetniškega ustvarjanja kakor pa gotov skupen likovno estetski sistem formalnega izražanja, nudi razstava kljub temu prijeten vtis enotnega, harmonično nastrojenega kadra. V čem je torej pozitivno jedro celokupne prireditve?

I. Odkritje izredne umetniške potence v nadpovprečnih delih in višja kvalitativna povprečnost kakor na dosegljivih podobnih nastopih.

II. Vrednost organiziranega, notranje harmoničnega kolektiva je propagandnega pomena ne le za določeno skupino, marveč za celokupno družbo slovenskih umetnikov. Naša javnost naj čuti prisotnost usmerjajočega elementa v svojem okolju in orientacijski razgledi ji naj bodo olajšani, dasi se današnje razmerje med umetnostjo in ljudstvom toliko časa ne more popraviti, dokler ne bodo ustvarjeni pogoji za uresničenje novih umetnostnih idealov in v spremembi družabnih odnosov, pogoji, ki bi zagurali novo socialno vkorenitev umetnosti in ji vili nove vsebine.

III. Gre za afirmacijo dognanih sodobnih likovno-estetskih vrednot, za stil nove generacije.

IV. Sleherna umetniška prireditve mlade generacije je obenem manifestacija za brezkončno pridobivanje svobode človeštvu in njegovemu duhu, za duhovno svobodo vseh narodov, za ideale nove demokracije in svetovnega miru. Radi svoje umetnosti, ki jo hoče obvarovati, pripozna le dvoje resničnih nasprotnikov: barbarstvo vojne ter nasilje laži in krivice.

Ni še dolgo, odkar so posamezni zapustili akademijo v Zagrebu, edino, ki je še kolikor toliko dosegljiva. (Včasih se za to ni denarja.) Razumljiva in docela upravičena želja vseh pa je študij v Parizu ali vsaj v Pragi. Popolnoma zgrešena je pri nas toli razširjena misel — bolj opravičevanje lastne stroke, — čes da uspeva talent neodvisno od okolja, nekeje v zraku ali samorodno kakor divja trta. Problem šolanja in prenašanja vplivov so rešili teoretično in praktično že vsi pretekli rodovi kulturnih predstavnikov, tako pri Slovenceh kakor pri drugih narodih, večjih in manjših. Stremle-

nja po lastni kulturi ne morejo biti v nasprotju s prevzemanjem tujih elementov v trenutku, ko segamo po njih iz resnične potrebe, to je na poti lastnega doživlja in preoblikovanja v določeno novo kulturno svojstvo. Po taki poti je romalo od naroda do naroda antično gledališče in grška drama, opečna stavba iz Mezopotamije v Evropo in romantični sonet iz zapala do Preserna v Ljubljani. Slovenski slikar in kipar se morata prav tako šolati na vrelcih velikih umetniških tokov, ne morda radi diplome, to gotovo ne, pač pa zato, da svoje talente krepi in da ugodita svoji veliki želji po čim bolj dognanem in očistnem izreku. Treba je primerjave in vzorov, izkušnje in doživljaj za sleherno delo, se tem več za umetniško delo, ki ne more biti šablona.

Kakor vse duhovno je tudi naše umetniško ustvarjanje zašlo še bolj v precep kakor kdaj prej. Na eni strani ga drži navada lokalne tradicije in več ali manj jasno očitani nacionalni prestiž, na drugi strani išče hote in nehoti stika s

NAŠIM ODJEMALCEM!

Od danes ne zaračunavamo v naših prodajalnicah banovinske trošarine na obutev.

Znižavamo cene obutvi za trošarinski znesek.

Bata

Rafael Sabatini:

MORSKI KRAGULJ

Gusarski roman

V Sicilskih besedah je bilo nekaj resnice, toda poznal je njeno sovraštvo do Sakr el Bahra in njeno ljubosumje nanj. Zato ni zaupal ne Fenzilejinim razlogom ne samemu sebi. Tudi svoje ljubezni do Sakr el Bahra ni mogel tako naglo pozabiti. V duši mu je divjal vihar.

»Niti besede več,« je skoraj surovo ukazal. »Prosil bom Allaha, da mi poudari pošlje svoj svet.« To rekel je kmalu mimo nje v hišo.

Šla je za njim. Vso noč je ležala ob njegovem znojnih in ko je paša spal, vohče ni zatisnila oči: bedela je, pripravljena, da se upre načrtu, ki se je bala, da še vedno ni pokopan.

Ob prvem drhtlaju muzeinovega glasu je paša, pokoren klicu, neutegoma skočil z ležišča. Komaj je jutrnji veter odnesel poslednji odmev, je plesnil z rokami, poklical sužnje in jel dati povelja.

»Da bi ti bil Allah poslal razsvetljenje, o gospodar,« je vzklila Fenzile. »Kakšen sklep si storil?«

»V pristanišče pojdem, znamenja iskati,« je odvrnil in jo zapustil v razpoloženju, ki je bilo vse

prej kakor mirno. Poslala je po Marzaka in mu ukazala, naj gre z očetom.

Marzak je našel očeta ravno v trenutku, ko je sedel na belega meza. Z njim so bili vezir Tsamani, Biskain in razni drugi paševi častniki. Marzak je poprosil za dovoljenje, da sme iti z njimi. Nekaj časa sta oče in sin molčala, nato je Marzak izpregovoril: »Molim za to, oče, da bi se odločil in vzel nezvestemu Sakr el Bahru vrhovno poveljstvo.«

Asad je mračno vrgel oči po sinu: »Če naj prestržemo ladjo z zakladom, mora Sakr el Bahrova galeasa neutegoma razpeti jadra. Povej mi, za Boga, komu drugemu naj dam vodstvo v roke?«

»Poizkusi mene, o oče,« je zamoleval Marzak. »Gotovo si naveličan življenja, o sin, da si liš v smrt in želiš spraviti jadrnico v pogin,« se je Asad srdito nasmehnil.

»Nisi mi pravičen, o oče,« je oporekel Marzak. »To, kar imaš za krivico, je le dokaz moje ljubezni, o sin,« je bil odgovor, in molče sta jahala dalje do pristaniškega pomola.

Okoli krasne galease je vse mrgolelo ljudi, ki so jo vneto pripravljali za odhod. Nosači so dirjali po brvi sem ter tja ter prenašali zabojce z živili, sočce z vodo, smodnik in vse druge potrebščine za takšno pot. Prav tisti mah, ko je prišel Asad s svojim spremstvom, so štirje črnici nesli na ladjo veliko košaro iz palmovih listov.

Na palubi je stal Sakr el Bahr z Otmanijem, Alijem, Jasperjem reisom in drugimi častniki svoje-

ga spremstva; po srednjem hodniku sta hodila Larocque in Vigittello, dva odpadnika, prvi Francoz, drugi Italijan, ki sta zadnji dve leti kot častnika spremljala gusarja na vsaki vožnji. Larocque je vodil natovarjanje. Glasno je kričal in poveljeval. Vigittello je poslednjič pregledoval sužnje pri veslih. Ko so črnici prinesli veliko palmovo košaro na palubo, jim je Larocque ukazal, naj jo postavijo v glavnem jamboru, a Sakr el Bahr se je oglašil in jo dal prenesti na krmo h kajuti.

Asad je bil razjahal in je stal z Marzakom ob koncu brvi. Tedaj je mladenič iznova poprosil očeta, naj sam prevzame vrhovno poveljstvo in ga kot svojega prvega častnika nauči vojevanja na morju.

Asad mu ni odgovoril. Vzpel se je na palubo, spremljan od Marzaka in ostalih. Sele ta mah je Sakr el Bahr opazil pašev prihod. Takoj je pihel na zadnji konec, da pozdravi gospodarja na ladji. Če se je v njegovem srečanju mahoma oglašil nemir, na obrazu ni bilo videti sledi o tem. Gledal je osabno in mirno kakor le kdaj. »Allahov mir naj obsenči tebe in tvojo hišo, o mogočni Asad,« je bil njegov pozdrav. »Hvala ti, da si prišel, kajti s tvojim blagoslovom za popotnico si bom tem bolj v svesti uspeha, ko odidem.«

Asad ga je začudeno premeril z očmi. Tolikšno ravnodušje po smonočnem prizoru je moglo biti samo dokaz dobre vesti.

»Predlagajo mi še več kakor to: naj sam vodim odpravo, ne pa da bi jo zgolj blagoslovil.« Pri teh

besedah je bistro opazoval Sakr el Bahra. Njegov pogled ni prešel nenadnega vzplapolanja v gusarjevih očeh, edinega izdajalskega znamenja, ki je pričalo o notranjem razočaranju.

»Da jo vodiš? To ti predlagajo?« Sakr el Bahr se je nalahno zasmehal, kakor da bi hotel odpraviti takšno domnevo. Ta smeh je bil taktična napaka in je Asada razdražil. Počasi je krenil po srednji palubi ladje do glavnega jambora. Tam je obstal, ostro pogledal Sakr el Bahra in vprašal: »Čemu si se zasmehal?«

»Čemu? Smešnosti takega predloga.« V zmedenosti se gusar ni spomnil bolj diplomatskega odgovora.

Brazda na paševem čelu se je poglobila: »Smešnosti? Kaj je v tem smešnega?«

Sakr el Bahr je izkušal popraviti storjeno napako: »Domneva, da naj lev prave vere zaradi toli revnega boja pokaže svoje mogočne kremplje. Ali naj ti, ki si vodil cela brodovja v sto slavni bitki, odploveš na morje zaradi beraške španske galeje? To bi bilo nevedno tvojega velikega imena, nevedno tvojega poguma.« Zaničljivo je mahnil z roko, kakor da bi hotel vreti takšno misel od sebe.

Toda Asadove hladne oči so bile še vedno uprte vanj, in njegov obraz je bil neprediren: »Čudno si se premislil od včeraj!«

»Kako to, o gospodar?«

MALI OGLASI

Službo dobi

Beesda 1 Din, davek 3 Din, za sifro ali dajanje naslova 5 Din. Najmanjši znesek 17 Din.

Vzgojiteljica

Študentska maturanica učiteljica, prijetno za anjot, vzorne pretehtke in ljubite ljube otrok. — Iste službe vzgojiteljice pri boljši družini. Cenj. ponudbe na ogl. odd. Jutra pod sifro »Vzgoja vzgojiteljice«. 23-08-1

Mizarske

pomočnike za furnirane dele, sprejme A. Amana, Iržica. 25-04-1

Mesarskega

pomočnika dobrega, potrpežljivega za sekanje pri čen. Iva Javornik, Domobranska c. 7. 25-03-1